

Філософія космосу

9-й клас

Програма курсу за вибором
Профіль: суспільно-гуманітарний

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
(гриф МОН від 17.06.2015 №14.1/12-Г-48-1)

Автор-укладач:

Вікторія Анатоліївна Мошенець, кандидат філософських наук, учитель української мови та літератури Школи І–ІІІ ступенів №36 імені С. П. Корольова м. Києва

Рецензенти:

К. В. Таранік-Ткачук, кандидат педагогічних наук, доцент, головний спеціаліст департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України;

В. М. Сергійчук, учитель української мови та літератури, учитель-методист Спеціалізованої школи І–ІІІ ступенів з поглибленим вивченням англійської мови №112 імені Т. Г. Шевченка

Види діяльності та форми контролю

Клас	Семестр	Кількість годин на тиждень	Кількість годин на рік	Вид заняття, кількість годин	Форма контролю
9	I	1	17	Лекційні – 28; практичні – 7	Захист проектів – 4; залік – 1
	II	1	18		

Пояснювальна записка

Хто хоче зрозуміти історію українського народу, способи його світосприйняття, має осмислити переживання української душі і серця. Інтерес до української філософії зумовлений бажанням неупереджено пізнати справжню українську сутність, національну свідомість, зрозуміти логіку її розвитку, причини трагічних випробувань.

Розв'язанню проблеми трансляції українських філософських думок, мотивів і норм від покоління до покоління сприятиме запровадження у шкільну практику курсу за вибором «**Філософія космосу**». Зміст програми відповідає освітнім потребам, нахилам та здібностям школярів, крім того, в ній посилено інтерактивні, пошуково-дослідницькі методи навчання.

Метою курсу є створення умов для: становлення і розвитку національних та загальнолюдських цінностей у школярів як громадян України, жителів планети Земля, мешканців Всесвіту, щоб забезпечити вибір кращих природовідповідних життєздатних перспектив суспільства, нації; забезпечення розуміння співвідношення «людина–природа», «людина–філософія», «людина–література», «людина–космос», «Всесвіт–Земля», виявлення їх взаємозв'язку та функціонування; виховання толерантного ставлення до світоглядних літературно-філософських традицій письменника; формування ціннісних орієнтирів щодо впливу літературного процесу і космічного вчення на розвиток особистості; поглиблення

знань учнів з літератури, виховання любові і поваги до рідної землі, природи, традицій, турботливого ставлення до всього живого на планеті; формування філософсько-естетичного бачення літературного процесу в учнів на основі аерокосмічної науки; отримання поглибленої інформації щодо взаємодії літератури і новітніх розробок у космічній галузі, розвитку творчих здібностей учнів.

Учитель має розв'язати такі завдання:

Навчальні:

- сприяння розширенню світогляду учнів з відповідної проблематики;
- ознайомлення з компонентами внутрішнього світу письменника і впливом зовнішніх факторів на формування його ціннісно-світоглядної літературної позиції.

Виховні:

- формування відповідальності до доручених завдань;
- розвиток інтересу до літературного дискурсу на основі філософії космосу.

Розвивальні:

- вдосконалення вміння і навичок пошукової та дослідницької діяльності;
- розвиток творчого і критичного мислення учнів;
- сприяння розвитку навичок спілкування і комунікації.

Форми і методи роботи:

- розповідь, бесіда, дискусія, робота з текстами, критичними матеріалами з певної проблематики;

- відтворення знань під час виступів;
- дослідницько-пошукова робота;
- наочність (відео, кіно, комп'ютерні презентації, плакати, власні розробки та проекти).

Після завершення опанування курсу «Філософія космосу» учні повинні вміти використовувати сформовані знання і навички для проведення вікторин, бесід, годин спілкування та комунікативні навички і навички пошуково-дослідницької діяльності.

Програма курсу «Філософія космосу»

I СЕМЕСТР

№	Тема	Години	Вид заняття
Усна народна творчість			
1	Космічне походження людини. Виникнення фольклору. Взаємозв'язок фольклористики з космологічними віруваннями	1	Лекція
2	Роль планетних об'єктів у фольклорних піснях: «Місяць на небі, зіроньки сяють», «Світи, світи, місяченьку», «Сонце низенько, вечір близенько»	1	
3	Космологічні мотиви та українська обрядовість. Сильові особливості, сюжет	1	
4	Філософське трактування біблійних текстів. Біблійні книги в давній Україні	1	
Давня українська література			
5	«Повість минулих років» – історична книга епічних творів. Філософський зміст світогляду та долі народу	1	
6	Філософські погляди І. Вишенського	1	
7	Загальні відомості про козацькі літописи. Побут і культура козаків. Історія виникнення козацтва, їх єднання з мікро- і макрокосмосом	1	
8	Філософська поезія Івана Величковського. Система віршування	1	
9	Роль Києво-Могилянської академії у розвитку науки. Астрономія, філософія, філологія та інші науки академії	1	
10	«Філософія життя» Г. Сковороди. Вчення про три світи	1	
11	Творчий урок: ціннісні орієнтири творчості Сковороди	1	
12	«Людина і Всесвіт» у творах Г. Сковороди. Виховний захід	1	
13	«Сродна» праця Г. Сковороди. Гармонія людини і природи	1	
14	Відомі афоризми Г. Сковороди	1	
15	Розвиток етнографії. Актуальність фольклорної традиції		
16	Утвердження народної моралі. «Енеїда» І. Котляревського. Історія створення	1	
17	Підсумковий урок	1	

II СЕМЕСТР

Нова українська література			
18	Суспільно-історичні умови наприкінці XVIII ст. Розвиток фольклористики, філософії. Найвидатніші митці: Г. Квітка-Основ'яненко, М. Шашкевич, Т. Шевченко, П. Куліш та ін., їхні світоглядні орієнтири	1	
19	«Енеїда» І. Котляревського. Національний колорит поеми, зображення життя всіх верств населення, алюзії на українську історію в ній. Космогонічні елементи «Енеїди»	1	
20	Г. Квітка-Основ'яненко, «Конотопська відьма». Гуманістичний пафос, християнські ідеали, етнографічне тло творів. Поєднання реалізму і фантастики	1	
21	Філософія українського романтизму. Поети-романтики (М. Шашкевич, П. Гулак-Артемівський, Є. Гребінка, М. Гоголь та ін.). Значення романтизму для нового етапу розвитку літератури	1	
22	Т. Шевченко і Український Космос (на основі поетичних творів)	1	Пошукова робота
23	Космос України в ранній поезії Т. Шевченка (спостереження за простором)	1	Робота з текстами
24	Роздуми поета про минуле й майбутнє України («Чигрине, Чигрине...», «Великий льох»)	1	

25	Тема жіночої долі у творчості Т. Шевченка. Філософський контекст проблематики	1	
26	Філософсько-космогонічні уявлення Т. Шевченка про життя людини та її призначення на Землі	1	
27	Вплив світоглядної позиції Т. Шевченка на творчість інших письменників. Т. Шевченко – пророк-містик	1	
28	Світогляд П. Куліша. Історія створення роману «Чорна Рада». Кредо митця, його світогляд	1	
29	Українські письменники про космос	1	Відкритий урок
30–31	«Людина і Космос». «Всесвіт і Земля». Поняття «внутрішній світ людини»	2	Виховний захід
32–33	Що ми знаємо про космос?	2	Урок-брейнринг
34	Мій улюблений літературний твір про космос	1	
35	Підсумковий урок	1	

Рекомендована навчально-методична література для учня та вчителя

1. *Грушевський М.* Хто такі українці і чого вони хочуть / М. Грушевський. – К., 1991.
2. *Довженко Г.* Український дитячий фольклор / Г. Довженко. – К., 1981.
3. *Драч І. Ф.* Григорій Сковорода: Біогр. повість / І. Ф. Драч, С. Б. Кримський, М. В. Попович. – К., 1984. – 214 с.
4. *Забужко О.* Шевченків міф України. Спроби філософського аналізу / О. Забужко. – К., 1997.
5. *Звиревич В. Т.* Філософія древнього мира и средних веков / В. Т. Звиревич. – М.: Академический Проект, 2004.
6. *Історія українського козацтва.* Нариси: У 2 т. – К., 2006. – Т. 1.
7. *Кононенко П.* Українознавство / П. Кононенко. – К., 1996.
8. *Лановик М.* Українська усна народна творчість: Підручник / М. Лановик, З. Лановик. – К.: Знання-Прес, 2001. – 591 с.
9. *Осадчий В.* Сковорода / В. Осадчий // Дніпро. – 1972. – №8. – С. 77.
10. *Потебня А. А.* Символ и миф в народной культуре / А. А. Потебня. – М.: Лабиринт, 2000.
11. *Пропп В. Я.* Фольклор и действительность: избранное / В. Я. Пропп. – М., 1976. – 325 с.
12. *Радецька М. М.* Григорій Сковорода в історико-біографічній прозі / М. М. Радецька // Українське літературознавство.
13. *Скуратівський В.* Місяцелік. Український народний календар / В. Скуратівський. – К., 1993.
14. *Склярєнко В.* Звідки походить назва «Україна» / В. Склярєнко // Україна. – 1991. – №1.
15. *Сольський С.* Праці по вивченню Біблії в Україні із XV ст. до теперішнього часу / С. Сольський // 1869. – Кн. II. С. 190 – 291 (див. с. 212–221).
16. *Тельнюк С.* Світ і його ловив / С. Тельнюк // Дніпро. – 1972. – №8. – С. 78.
17. *Українська* загальна енциклопедія у 3-х томах / Заг. ред. Івана Раковського. – Львів–Станіслав–Коломия, 1930.
18. *Франко І.* Українці / І. Франко // Зібрання творів: У 50 т. – К., 1984. – Т. 41.
19. *Хижняк З. І.* Києво-Могилянська Академія / З. І. Хижняк. – Київ, 1981. – С. 28–53, 56–150.
20. *Чижевський Д.* Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – Мюнхен, 1983.
21. *Шелер М.* Положение человека в космосе. Проблема человека в западной философии / М. Шелер. – М., 1988.

